

Joanna Bodio

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

ORCID: 0000-0003-0428-7267

joanna.bodio@umcs.pl

Kurator dla osoby niepełnosprawnej a kurator dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo

ABSTRAKT

Sąd opiekuńczy w trybie postępowania nieprocesowego może ustanowić kuratora dla osoby niepełnosprawnej (art. 183 k.r.o.) oraz dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo (art. 181 k.r.o.). Precyzyjne rozgraniczenie zakresów stosowania wskazanych przepisów nie zawsze jest możliwe i w praktyce nastęcza sporo problemów. Problematyczny jest zwłaszcza charakter kurateli ustanowionej dla osoby niepełnosprawnej i dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo oraz zakres uprawnień obu kuratorów. Dyskusyjny jest szczególnie status kuratora osoby ubezwłasnowolnionej częściowo, którego sąd nie upoważnił do zarządu majątkiem i do reprezentacji kuranda. Celem niniejszego artykułu jest wskazanie zakresu działania kuratora ustanawianego dla osoby niepełnosprawnej i dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo wraz z określeniem ich statusu. Dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo ustanawiany jest kurator, który na podstawie udzielonego upoważnienia do reprezentacji i zarządu majątkiem kuranda jest jego przedstawicielem ustawowym. Odmienny status ma kurator ustanawiany dla osoby niepełnosprawnej, który nie jest jej przedstawicielem ustawowym. Kurator z art. 183 k.r.o. świadczy przede wszystkim pomoc faktyczną dla osoby, która nie została ubezwłasnowolniona, nawet jeśli dotknięta jest dysfunkcjami psychicznymi, natomiast kurator z art. 181 k.r.o. świadczy pomoc w czynnościach prawnych i procesowych oraz w czynnościach faktycznych niezwiązanych z czynnościami prawnymi dla osoby, która została ubezwłasnowolniona częściowo.

Słowa kluczowe: kurator dla osoby niepełnosprawnej; osoba niepełnosprawna; kurator dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo; kuratela

WPROWADZENIE

Sąd opiekuńczy w trybie postępowania nieprocesowego może ustanowić kuratora dla osoby niepełnosprawnej (art. 183 k.r.o.) oraz dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo (art. 181 k.r.o.). Precyzyjne rozgraniczenie zakresów stosowania wskazanych przepisów nie zawsze jest możliwe, zwłaszcza że ustawodawca wprowadził regułę stopniowania ingerencji w przypadku stwierdzenia dysfunkcji psychicznych¹, dlatego ustanowienie kuratora dla osoby niepełnosprawnej i dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo w praktyce nastęcza niekiedy problemów. Może się bowiem zdarzyć, że w trakcie postępowania o ubezwłasnowolnienie okaże się, że nie ma podstaw do ubezwłasnowolnienia osoby, której dotyczy wniosek, natomiast są powody do ustanowienia kuratora z powodu niepełnosprawności². Możliwa jest również odwrotna sytuacja, gdy w toku postępowania o ustanowienie kuratora dla osoby niepełnosprawnej sąd dostrzeże „zmiany w osobowości” uczestnika, które mogą uzasadniać jego ubezwłasnowolnienie. Wówczas sąd powinien zawiadomić prokuratora o wątpliwościach co

¹ A. Sylwestrzak, *Charakter prawny i kompetencje kuratora osoby ubezwłasnowolnionej częściowo*, „Przeгляд Sądowy” 2011, nr 5, s. 52.

² J. Gudowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 4: *Postępowanie rozpoznawcze. Postępowanie zabezpieczające*, red. T. Ereciński, LEX/el. 2016, art. 600 k.p.c., Nb 3.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

do czytelności tej osoby³. Korelacja ta ma związek z zaburzeniami psychicznymi powodującymi niepełnosprawność oraz ubezwłasnowolnienie częściowe.

Problematyczny jest również charakter kurateli ustanowionej dla osoby niepełnosprawnej i dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo oraz zakres uprawnień obu kuratorów. Dyskusyjny jest zwłaszcza status kuratora osoby ubezwłasnowolnionej częściowo, którego sąd nie upoważnił do zarządu majątkiem i do reprezentacji kuranda. Celem niniejszego artykułu jest wskazanie zakresu działania kuratora ustanawianego dla osoby niepełnosprawnej i dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo wraz z określeniem ich statusu. Ustalenia w tej materii mogą mieć nie tylko wartość dogmatyczną, lecz także praktyczną. Pomimo tego, że podstawową metodą badawczą przyjętą w artykule jest analiza formalno-dogmatyczna, to od strony metodologicznej uwzględniono również praktykę stosowania prawa z wykorzystaniem analizy orzecznictwa Sądu Najwyższego i sądów powszechnych oraz dyskusję naukową prowadzoną na gruncie tych judykatów. Omówiony w niewielkim zakresie przebieg postępowania o ustanowienie kuratora dla osoby niepełnosprawnej i dla osoby ubezwłasnowolnionej ma walor istotny zwłaszcza dla praktyki wymiaru sprawiedliwości.

PRZESŁANKI USTANOWIENIA KURATELI DLA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ ORAZ ZAKRES UPRAWNIEŃ I OBOWIĄZKÓW KURATORA

Materialnoprawna podstawa ustanowienia kuratora dla osoby niepełnosprawnej uregulowana została w art. 183 k.r.o. Zgodnie z powołanym przepisem dla osoby niepełnosprawnej ustanawia się kuratora, jeżeli osoba ta potrzebuje pomocy do prowadzenia wszelkich spraw albo spraw określonego rodzaju lub do załatwienia poszczególnej sprawy. Ustanowienie kurateli dla osoby niepełnosprawnej wymaga kumulatywnego spełnienia dwóch przesłanek: niepełnosprawności osoby, dla której kurator ma być ustanowiony, oraz potrzeby udzielenia tej osobie pomocy⁴.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy nie definiuje ani pojęcia osoby niepełnosprawnej, ani pojęcia niepełnosprawności. Definicje te uregulowane zostały w Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych⁵, ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych⁶, a także w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych⁷.

W Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych za osoby niepełnosprawne uznano te, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych. Jednocześnie podkreślono, że zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi osoby te mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji (§ 1 KPON). Definicja osoby niepełnosprawnej pojawiła się także w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Zgodnie z jej art. 1 do osób niepełnosprawnych zalicza się te osoby, któ-

³ Postanowienie SN z dnia 8 października 1998 r., II CKN 903/97, LEX nr 1216978.

⁴ D. Olczak-Dąbrowska, *Wybrane rodzaje kurateli w praktyce sądowej*, „Prawo w Działaniu” 2014, nr 17, s. 93.

⁵ Uchwała Sejmu RP z dnia 1 sierpnia 1997 r. – Karta praw osób niepełnosprawnych (M.P. 1997, nr 50, poz. 475), dalej: KPON.

⁶ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz.U. 2020, poz. 426).

⁷ Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych sporządzona w Nowym Jorku 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. 2012, poz. 1169), dalej: Konwencja.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

re mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub w zakresie zmysłów, co może, w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać im pełny i skuteczny udział w życiu społecznym na zasadzie równości z innymi osobami. Ponadto w preambule do Konwencji wskazano, że niepełnosprawność jest pojęciem ewoluującym i wynika z interakcji między osobami z dysfunkcjami a barierami wynikającymi z postaw ludzkich i środowiskowymi, które utrudniają tym osobom pełny i skuteczny udział w życiu społeczeństwa, na zasadzie równości z innymi osobami (lit. (e) preambuły Konwencji)⁸.

W piśmiennictwie osobę niepełnosprawną⁹ definiuje się jako: jednostkę, której „istotne uszkodzenie oraz obniżenie sprawności funkcjonowania organizmu powoduje utrudnienie, ograniczenie lub wręcz uniemożliwia wykonywanie zadań życiowych oraz wypełnianie ról społecznych wynikających z jej wieku, płci oraz czynników społecznych, środowiskowych i kulturowych”¹⁰; osobę, która „wskutek ograniczeń występujących na tle fizycznym, somatycznym bądź psychicznym ma istotne trudności w wywiązywaniu się z zadań stawianych przed nią przez życie codzienne, szkołę, pracę zawodową i czas wolny”¹¹; osobę, której „stan fizyczny bądź psychiczny trwale lub chociażby okresowo utrudnia, ogranicza albo całkowicie uniemożliwia wypełnianie zadań życiowych oraz ról społecznych zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie normami społecznymi, jak i regulacjami prawnymi”¹²; „jednostkę, która wskutek wad bądź chorób wrodzonych, jak i chorób nabytych w różnych okresach życia, doznała naruszenia czynności poszczególnych narządów, układów bądź całego organizmu, ograniczających w różnorodnym stopniu ich funkcjonowanie biologiczne i społeczne”¹³; jednostkę o obniżonym stanie sprawności organizmu, które „wywołuje ograniczenia lub utrudnienia w prawidłowym wypełnianiu ról społecznych”¹⁴.

W obszarze przepisów krajowych art. 2 pkt 10 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych definiuje niepełnosprawność jako trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy¹⁵. Niepełnosprawność została także zdefiniowana przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) jako „wielowymiarowe zjawisko wynikające ze wzajemnych oddziaływań mię-

⁸ J. Sadowski, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. J. Wierciński, LEX/el. 2014, art. 183 k.r.o., Nb 1.

⁹ Na temat pojęcia osoby niepełnosprawnej i osoby z niepełnosprawnością zob. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak, *Instytucja ubezwłasnowolnienia w perspektywie unormowań Konstytucji RP oraz konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2018, vol. 40, s. 152; D. Galsiński, *Osoby niepełnosprawne czy z niepełnosprawnością?*, „Niepełnosprawność – Zagadnienia, Problemy, Rozwiązania” 2013, nr 4, s. 3–6.

¹⁰ T. Majewski, *W sprawie definicji osoby niepełnosprawnej*, „Problemy Rehabilitacji Społecznej i Zawodowej” 1994, nr 1, s. 35, podają za: B. Trębicka-Postrzygacz, *O niepełnosprawności w definicjach i regulacjach prawnych w perspektywie inkluzji społecznej*, „Student Niepełnosprawny. Szkice i Rozprawy” 2017, z. 17, s. 45.

¹¹ J. Zabłocki, *Psychologiczne i społeczne wyznaczniki rehabilitacji osób niepełnosprawnych*, Warszawa 1992, s. 10–12, podają za: B. Trębicka-Postrzygacz, *op. cit.*, s. 45.

¹² A. Hulek, *Świat ludziom niepełnosprawnym*, Warszawa 1992, s. 24, podają za: B. Trębicka-Postrzygacz, *op. cit.*, s. 45.

¹³ K. Szawłowski, G. Chojnacka-Szawłowska, *Medyczne i społeczne podstawy rehabilitacji*, Gdańsk 1990, podają za: B. Trębicka-Postrzygacz, *op. cit.*, s. 45.

¹⁴ T. Gałkowski, J. Kiwerski, *Encyklopedyczny słownik rehabilitacji*, Warszawa 1986, s. 194, podają za: B. Trębicka-Postrzygacz, *op. cit.*, s. 45–46.

¹⁵ D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 93.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

dzy ludźmi a ich fizycznym i społecznym otoczeniem, efekt barier napotykaných w otoczeniu fizycznym i społecznym”¹⁶.

Niepełnosprawność oznacza więc nie tylko stan fizyczny, psychiczny, umysłowy naruszający sprawności organizmu, lecz także utrudniający, ograniczający bądź uniemożliwiający wypełnianie ról społecznych jako elementu uczestnictwa w życiu społecznym¹⁷. Nie jest to jednak legalna definicja, która może mieć zastosowanie w obszarze wszystkich gałęzi prawa. W świetle art. 183 k.r.o. należy traktować ją jedynie jako pewną dyrektywę interpretacyjną przy wykładni pojęcia niepełnosprawności. Podobnie należy odnieść się do niemającej charakteru normatywnego definicji osoby niepełnosprawnej zawartej w Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych¹⁸.

Określenie „osoba niepełnosprawna”, funkcjonujące w doktrynie prawa cywilnego od 2007 r.¹⁹, zastąpiło istniejące wcześniej pojęcie osoby ułomnej, które uznano za określenie pejoratywne²⁰. Za ułomność w rozumieniu art. 183 k.r.o. w brzmieniu pierwotnym uważano nie tylko poważne kalectwo (np. ślepotę, głuchotę czy niemotę), lecz także wszelkie stany organizmu, które w sposób poważny ograniczają możliwości zajmowania się swoimi sprawami (jak częściowy paraliż, brak kończyny, obłożna długotrwała choroba, a nawet niedołęstwo wywołane upadkiem sił lub starością)²¹. Z tego zakresu wyłączono chorobę psychiczną i niedorozwój umysłowy albo innego rodzaju zaburzenia psychiczne uzasadniające ubezwłasnowolnienie częściowe lub całkowite, umożliwiające uzyskanie ochrony prawnej w inny sposób²². Stanowisko to potwierdził Sąd Najwyższy, który stwierdził, że „stan osłabienia umysłowego – w szczególności spowodowany wiekiem – który nie kwalifikuje się jako choroba psychiczna, niedorozwój umysłowy lub inny rodzaj zaburzeń psychicznych określających podstawy ubezwłasnowolnienia (art. 13 i 16 k.c.), stanowi ułomność w rozumieniu art. 183 k.r.o.”. Zdaniem Sądu właściwym środkiem ochrony interesów procesowych osoby niepełnosprawnej w takim przypadku może być podjęcie przez sąd orzekający kroków zmierzających do ustanowienia dla tej osoby kuratora, o którym mowa w art. 183 k.r.o.²³

¹⁶ B. Trębicka-Postrzygacz, *op. cit.*, s. 44.

¹⁷ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 29 listopada 2006 r., III SA/Wa 1066/06, LEX nr 328667; wyrok SN z dnia 20 sierpnia 2003 r., II UK 386/02, OSNP 2004, nr 12, poz. 213; J. Bodio, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. 1: Art. 1–729, red. A. Jakubecki, LEX/el. 2019, art. 600 k.p.c., Nb 1. Niepełnosprawność nie musi być stwierdzona żadnym zaświadczeniem lub decyzją administracyjną. Zob. G. Matusik, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2020, art. 183 k.r.o., Nb A10.

¹⁸ J. Sadowski, *op. cit.*, art. 183 k.r.o., Nb 1.

¹⁹ Ustawa z dnia 9 maja 2007 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2007, nr 121, poz. 831).

²⁰ Wskazano również na konieczność ujednolicenia stosowanej terminologii prawnej, ponieważ w języku prawnym w szerokim zakresie używany jest termin „osoba niepełnosprawna”. Zob. Uzasadnienie ustawy z dnia 9 maja 2007 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 121, poz. 831), Sejm RP V kadencji, Druk Sejmowy nr 715.

²¹ J. Ignatowicz, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem*, red. J. Pietrzykowski, Warszawa 1993, s. 724–725; idem, [w:] *System prawa rodzinnego i opiekuńczego*, red. J. Piątowski, Wrocław 1985, s. 1200; A. Józefowicz, *Kuratela ustanawiana dla osób ułomnych*, „Nowe Prawo” 1975, nr 7–8, s. 982; S. Grzybowski, *Prawo rodzinne. Zarys wykładu*, Warszawa 1980, s. 262; D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 94–95.

²² A. Józefowicz, *op. cit.*, s. 983; M. Grudziński, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. J. Ignatowicz, Warszawa 1966, s. 895; S. Kalus, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem*, red. K. Piasecki, Warszawa 2000, s. 880, podają za: D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 95; orzeczenie SN z dnia 5 maja 1949 r., Po. C. 67/49, „Przegląd Notarialny” 1949, nr 11–12, s. 523, podają za: J. Ignatowicz, [w:] *Kodeks...*, 1993, s. 725; postanowienie SN z dnia 8 grudnia 2016 r., III CZ 54/16, LEX nr 2186578.

²³ Postanowienie SN z dnia 8 grudnia 2016 r., III CZ 54/16, LEX nr 2186578. Mając to na względzie, A. Sylwe-

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

Zgodnie z *opinio communis* przytoczone poglądy piśmiennictwa i judykatury w kwestii wykładni pojęcia ułomności zachowały aktualność po zastąpieniu określenia „osoba ułomna” pojęciem „osoba niepełnosprawna”²⁴. Osobą niepełnosprawną jest zatem każda osoba fizyczna, która wskutek różnych ułomności fizycznych, intelektualnych lub psychicznych nieuzasadniającego ubezwłasnowolnienia, nie jest w stanie samodzielnie prowadzić swoich spraw²⁵.

W praktyce rozróżnienie zaburzeń psychicznych uzasadniających ubezwłasnowolnienie od tych, które go nie uzasadniają, może być problematyczne. Z tego względu Sąd Najwyższy stwierdził, że w sytuacji gdy z powodu osłabienia umysłowego pojawia się konieczność ochrony procesowej osoby, co do której nie ma podstaw do orzeczenia ubezwłasnowolnienia, sąd powinien ustanowić kuratora dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo²⁶. Stanowisko judykatury znajduje potwierdzenie w doktrynie. Zdaniem G. Jędrejka w razie wątpliwości należy dać pierwszeństwo kuratorowi osoby ubezwłasnowolnionej częściowo, a nie kuratorowi osoby niepełnosprawnej, gdyż wiąże się to z zapewnieniem szerszego zakresu ochrony kuranda. Kurator osoby ubezwłasnowolnionej częściowo, w przeciwieństwie do kuratora osoby niepełnosprawnej, ma obowiązek prowadzenia spraw osoby poddanej kurateli (co wynika z odpowiednio stosowanych przepisów regulujących treść opieki, która mieści w sobie pieczę nad osobą i majątkiem podopiecznego – art. 178 § 2 k.r.o.), a także prawo do jej reprezentowania i zarządu jej majątkiem²⁷.

Należy podkreślić, że ustanowienie kuratora dla osoby niepełnosprawnej dotyczy wyłącznie osoby pełnoletniej. Kuratora dla osoby niepełnosprawnej nie ustanawia się dla osób małoletnich (także ubezwłasnowolnionych całkowicie) ze względu na dalej idącą ochronę wynikającą z władzy rodzicielskiej lub opieki²⁸. Osobą niepełnosprawną w rozumieniu art. 183 k.r.o. może więc być jedynie osoba pełnoletnia, niepełnosprawna fizycznie lub psychicznie, która nie jest ubezwłasnowolniona (całkowicie lub częściowo)²⁹. Małoletni, choćby

strzak uznaje, że choroba psychiczna stanowi jeden z przejawów niepełnosprawności, o której mowa w art. 183 k.r.o. Zob. A. Sylwestrzak, *Kurator dla osoby niepełnosprawnej*, „Przegląd Sądowy” 2014, nr 9, s. 15–25.

²⁴ K. Gromek, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Legalis 2013, art. 183 k.r.o.; T. Smoczyński, J. Strzebinczyk, [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 12: *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, red. T. Smoczyński, Warszawa 2011, s. 907, podają za: D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 95.

²⁵ Por. W. Ziętek, *Kurator dla osoby ułomnej – de lege ferenda*, „Rodzina i Prawo” 2007, nr 2, s. 61; A. Sylwestrzak, *Kurator...*, s. 25; J. Gajda, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2018, art. 183 k.r.o., Nb 4; K. Gromek, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Gromek, Warszawa 2021, art. 183 k.r.o., Nb IV.1; J. Ignatowicz, M. Nazar, *Prawo rodzinne*, Warszawa 2012, s. 460; G. Matusik, *op. cit.*, art. 183 k.r.o., Nb A5; D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 97.

²⁶ Postanowienie SN z dnia 8 grudnia 2016 r., III CZ 54/16, LEX nr 2186578.

²⁷ G. Jędrejek, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2019, art. 183 k.r.o., Nb 4.

²⁸ J. Gajda, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2020, art. 183 k.r.o., Nb 5; H. Haak, [w:] H. Haak, A. Haak-Trzuskawska, *Opieka i kuratela. Komentarz do art. 145–184 KRO oraz związanych z nimi regulacji KPC (art. 516, 518, 520, 573–574, 590–598, 599–602, 604–605)*, Legalis 2017, art. 183 k.r.o., Nb A1; H. Dolecki, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. H. Dolecki, T. Sokołowski, LEX/el. 2013, art. 183 k.r.o., Nb 3; J. Sadowski, *op. cit.*, art. 183 k.r.o., Nb 1; G. Matusik, *op. cit.*, art. 183 k.r.o., Nb A6; A. Józefowicz, *op. cit.*, s. 983; N. Krej, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska-Krzyż, Legalis 2018, art. 660 k.p.c., Nb 4. Odmienne poglądy prezentuje A. Sylwestrzak, która nie wyklucza ustanowienia kuratora z art. 183 k.r.o. w przypadku istnienia osób zobowiązanych do pomocy niepełnosprawnemu, którzy z tego obowiązku się nie wywiązują. W takim przypadku nie należy jednak jej zdaniem powoływać kuratora z art. 183 k.r.o., a raczej dokonać ingerencji w nienależycie sprawowaną opiekę lub władzę rodzicielską. Zob. A. Sylwestrzak *Kurator...*, s. 21.

²⁹ H. Haak, [w:] H. Haak, A. Haak-Trzuskawska, *op. cit.*, art. 183 k.r.o., Nb 1.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

był niepełnosprawny fizycznie lub psychicznie, podlega władzy rodzicielskiej z mocy prawa, dlatego ochronę jego praw oraz interesów majątkowych i niemajątkowych zapewnia mu przedstawiciel ustawowy (rodzic), w związku z czym nie zachodzi potrzeba udzielenia mu innej pomocy przy załatwianiu spraw osobistych i majątkowych³⁰. Jeżeli dziecko nie pozostaje pod władzą rodzicielską i zachodzi do tego stosowna podstawa, dla małoletniego ustanawia się opiekę prawną na podstawie art. 145 § 1 k.r.o.³¹ Kuratela dla osoby niepełnosprawnej nie dotyczy także osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie i osoby, dla której ustanowiono doradcę tymczasowego, które mają już zapewnioną pomoc przedstawiciela ustawowego³².

Ponadto kuratela z art. 183 k.r.o. ustanawiana jest dla osoby posiadającej pełną zdolność do czynności prawnych i zdolność procesową. Osoba niepełnosprawna, mimo ustanowienia dla niej kuratora, może samodzielnie dokonywać wszelkich czynności prawnych i procesowych oraz podejmować z własnej woli zamierzone czynności, a orzeczenie o ustanowieniu kuratora nie może zawierać żadnych w tym zakresie ograniczeń³³. Dlatego kuratela może być ustanowiona dla niepełnosprawnej kobiety, która zawarła związek małżeński przed ukończeniem 18. roku życia, gdyż jako osoba upełnoletniona posiada pełną zdolność do czynności prawnych i procesowych³⁴.

Drugą przesłanką ustanowienia kurateli dla osoby niepełnosprawnej jest potrzeba udzielenia tej osobie pomocy do prowadzenia spraw. Nie uzasadnia natomiast ustanowienia kuratora dla osoby niepełnosprawnej brak umiejętności w prowadzeniu danej sprawy³⁵.

W art. 183 § 1 k.r.o. nieprzypadkowo jest mowa o „prowadzeniu spraw” przez osobę niepełnosprawną, a nie o jej reprezentacji. Prowadzenie spraw obejmuje bowiem czynności faktyczne, najczęściej związane z codzienną egzystencją³⁶, reprezentacja zaś oznacza dokonywanie w imieniu i na rzecz kuranda czynności materialnoprawnych i procesowych, co wymaga udzielenia przez osobę niepełnosprawną pełnomocnictwa³⁷.

Pomoc w prowadzeniu spraw łączy się z zakresem obowiązków i uprawnień kuratora, które określa sąd opiekuńczy (art. 183 k.r.o.). A. Józefowicz dopuszczał szerokie kompetencje kuratora osoby ułomnej (obecnie: niepełnosprawnej), wyjaśniając, że oprócz sprawowania pieczy i zarządu majątkiem podopiecznego może on być upoważniony przez sąd opiekuńczy do reprezentowania osoby ułomnej przy podejmowaniu czynności prawnej lub przy załatwianiu określonej sprawy (np. administracyjnej, sądowej, rentowej) oraz do dokonywania skonkretyzowanej czynności faktycznej (np. odbioru renty)³⁸. Odmienne stanowisko zajął Sąd Najwyższy, według którego ustanowienie kuratora na podstawie art. 183 § 1 k.r.o. ma na celu jedynie niesienie pomocy osobie ułomnej (obecnie: niepełnosprawnej) przy załatwianiu

³⁰ A. Józefowicz, *op. cit.*, s. 983; J. Sadowski, *op. cit.*, art. 183 k.r.o., Nb 1.

³¹ H. Haak, *Opieka i kuratela. Komentarz*, Toruń 2004, s. 307; A. Józefowicz, *op. cit.*, s. 983.

³² A. Sylwestrzak, *Kurator...*, s. 15–25; H. Haak, [w:] H. Haak, A. Haak-Trzuskawska, *op. cit.*, art. 183 k.r.o., Nb A1.

³³ Uchwała SN z dnia 14 grudnia 1982 r., III CZP 55/82, OSNPG 1983, nr 8–9, poz. 31; T. Żyżnowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 3: *Komentarz. Art. 425–729*, red. A. Marciniak, Legalis 2020, art. 600 k.p.c., Nb 2.

³⁴ J. Bodio, *Status dziecka jako uczestnika postępowania nieprocesowego*, Warszawa 2019, s. 364–365.

³⁵ A. Sylwestrzak *Kurator...*, s. 20; G. Matusik, *op. cit.*, art. 183 k.r.o., Nb A7.

³⁶ Postanowienie SN z dnia 24 maja 1995 r., III CRN 22/95, OSNC 1995, nr 9, poz. 134.

³⁷ Postanowienie SA w Krakowie z dnia 22 listopada 2011 r., I ACz 1627/11, LEX nr 1680449; J. Sadowski, *op. cit.*, art. 183 k.r.o., Nb 3.

³⁸ A. Józefowicz, *op. cit.*, s. 984.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

jej spraw. Kurator nie jest przedstawicielem ustawowym tej osoby, a jego rolą jest ułatwienie osobie ułomnej załatwienia spraw ze względu na powstające z powodu ułomności trudności natury faktycznej³⁹. Wyrażony w judykaturze pogląd potwierdzają przedstawiciele doktryny, wskazując, że przy ustanowieniu kurateli osoba niepełnosprawna zachowuje pełną zdolność do czynności prawnych oraz pełną zdolność procesową. Może zatem ustanowić pełnomocnika procesowego, który będzie reprezentował ją w postępowaniach przed sądami powszechnymi czy też w postępowaniach administracyjnych⁴⁰. Dlatego autorzy przyjmują, że kurator powołany jest do pomocy osobie niepełnosprawnej w czynnościach faktycznych, a nie do działania za nią i nie jest jej przedstawicielem ustawowym⁴¹. Kurator nie jest zatem umocowany do dokonywania czynności prawnych ani procesowych w imieniu podopiecznego, może wyręczać go jedynie przy czynnościach faktycznych niewymagających składania oświadczeń woli. Czynności mogą dotyczyć zarówno osoby, jak i majątku podopiecznego, co sprawia, że kuratela nad osobą niepełnosprawną zaliczana jest do typu kurateli o szerokim zasięgu pieczy⁴².

„Umocowanie kuratora do podejmowania czynności prawnych w imieniu osoby niepełnosprawnej wymaga udzielenia przez nią pełnomocnictwa, zgodnie z ogólnymi zasadami prawa cywilnego. Analogicznie umocowanie do podejmowania czynności procesowych w imieniu osoby niepełnosprawnej wymaga udzielenia przez nią pełnomocnictwa procesowego. Kurator na podstawie udzielonego mu pełnomocnictwa procesowego może reprezentować osobę niepełnosprawną w postępowaniu sądowym jako podmiot zajmujący się intere-

³⁹ Postanowienie SN z dnia 24 maja 1995 r., III CRN 22/95, OSNC 1995, nr 9, poz. 134; postanowienie SA w Krakowie z dnia 3 listopada 2011 r., I ACa 968/11, LEX nr 1680462.

⁴⁰ J. Ignatowicz, *op. cit.*, s. 725; D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 99; W. Ziętek, *op. cit.*, s. 60. Sąd Najwyższy stwierdził, że w sprawie o ustanowienie kuratora dla osoby niepełnosprawnej (art. 600 § 2 k.p.c. w zw. z art. 183 § 1 k.r.o.) ustanowienie pełnomocnika procesowego dla tej osoby – bez jej wniosku – jest niedopuszczalne. Zob. postanowienie SN z dnia 25 lipca 2019 r., III CZP 16/19, LEX nr 2719114.

⁴¹ B. Bładowski, A. Gola, *Ubezwłasnowolnienie. Opieka i kuratela*, Warszawa 1989, s. 67; T. Smoczyński, J. Strzebinczyk, *op. cit.*, s. 907; J. Ignatowicz, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2012, komentarz do art. 183; H. Haak, *Opieka...*, s. 309; B. Janiszewska, *Skutki ustanowienia kuratora dla osoby niepełnosprawnej*, „Monitor Prawniczy” 2017, nr 11, s. 608; P. Pruś, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2: *Art. 478–1217*, red. M. Manowska, LEX/el. 2021, art. 600 k.p.c., Nb 4; J. Gudowski, [w:] *Kodeks...*, 2016, art. 600 k.p.c., Nb 5; Z. Strus, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 3: *Artykuły 506–729*, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, LEX/el. 2013, art. 600 k.p.c., Nb 7; H. Ciepła, [w:] H. Ciepła, J. Ignaczewski, J. Skibińska-Adamowicz, *Komentarz do spraw rodzinnych*, LEX/el. 2014, rozdział 12.5; T. Żyżnowski, *op. cit.*, art. 600 k.p.c., Nb 2; M. Malczyk, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IB: *Komentarz. Art. 425–729*, red. A. Góra-Błaszczkowska, Legalis 2020, art. 600 k.p.c., Nb 4; K. Flaga-Gieruszyńska, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska, Legalis 2019, art. 600 k.p.c., Nb 5; D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 99; postanowienie SN z dnia 24 maja 1995 r., III CRN 22/95, OSNC 1995, nr 9, poz. 134. Odmiennego zdania jest K. Korzan (*Kurator w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 1966, s. 28), według którego kurator osoby niepełnosprawnej jest przedstawicielem ustawowym. Zob. także: G. Jędrejek, *Kodeks rodzinny...*, 2019, art. 183 k.r.o., Nb 2 i 3; H. Dolecki, *op. cit.*, art. 183 k.r.o., Nb 2; M. Wojdała, *Status kuratora dla osoby niepełnosprawnej w świetle prawa do sądu osób z zaburzeniami psychicznymi*, [w:] *Postępowanie cywilne w dobie przemian*, red. I. Gil, LEX/el. 2017, część 2, rozdział 4; E. Gapska, [w:] E. Gapska, J. Studzińska, *Postępowanie nieprocesowe*, Warszawa 2015, s. 615; J. Misztal-Konecka, *O udziale w postępowaniu cywilnym osób, które doznają przeszkód faktycznych w osobistym dokonywaniu czynności procesowych*, „Przegląd Sądowy” 2017, nr 11–12, s. 135; J. Gajda, [w:] *Kodeks rodzinny...*, 2020, art. 183 k.r.o., Nb 9. Odmiennie: G. Matusik, *op. cit.*, art. 183 k.r.o., Nb C13; A. Sylwestrzak, *Kurator...*, s. 23–24; H. Haak, [w:] H. Haak, A. Haak-Trzuskawska, *op. cit.*, art. 183 k.r.o., Nb A5; B. Janiszewska, *O zakresie uprawnień kuratora dla niepełnosprawnego (uwagi na tle praktyki sądów opiekuńczych)*, „Rozdżina i Prawo” 2015, nr 11, s. 40–60.

⁴² T. Smoczyński, J. Strzebinczyk, *op. cit.*, s. 907; D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 99.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

sami niepełnosprawnego (art. 87 § 1 k.p.c.)”⁴³. Jednakowoż osoba niepełnosprawna może udzielić pełnomocnictwa niezależnie od ustanowienia kurateli, gdyż pełnomocnikiem może być także inna, niż kurator, osoba⁴⁴.

Równocześnie w doktrynie wysunięto wnioski *de lege ferenda* o takie ukształtowanie kurateli z art. 183 k.r.o., aby w razie zaistnienia okoliczności, które wprawdzie nie uzasadniają ubezwłasnowolnienia, ale uniemożliwiają złożenie wniosku czy udzielenie pełnomocnictwa (np. z powodu zaburzeń fizycznych, jak paraliż, czy też z powodu psychicznych, jak ciężka depresja), kurator mógł być przedstawicielem wyřeczającym osobę niepełnosprawną. We wskazanej sytuacji orzeczenie sądu i wydane na jego podstawie zaświadczenie mogłoby stanowić wystarczające umocowanie kuratora do podejmowania za osobę niepełnosprawną oznaczonych czynności prawnych⁴⁵.

PRZESŁANKI USTANOWIENIA KURATELI DLA OSOBY UBEZWŁASNOWOLNIONEJ CZĘŚCIOWO ORAZ ZAKRES UPRAWNIENI I OBOWIĄZKÓW KURATORA

Od kurateli dla osoby niepełnosprawnej należy odróżnić kuratelę dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo. Ubezwłasnowolniona częściowo może być osoba pełnoletnia, która z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, potrzebuje pomocy do prowadzenia jej spraw, a jej stan nie uzasadnia ubezwłasnowolnienia całkowitego (art. 16 § 1 k.c.).

Pomoc w prowadzeniu spraw, która stanowi pozytywną przesłankę ubezwłasnowolnienia częściowego, należy odróżnić od wpływu na daną osobę w celu spowodowania określonego zachowania się. Kurator nie jest powoływany do udzielania jakichkolwiek porad osobie ubezwłasnowolnionej częściowo (np. w przedmiocie poddania się systematycznemu leczeniu i kontroli stanu zdrowia)⁴⁶. Pomoc w prowadzeniu spraw można rozumieć szeroko, co oznacza pomoc zarówno w czynnościach faktycznych, jak i w czynnościach prawnych, a nie wyłącznie prawnych⁴⁷. Zasadniczym celem tej kurateli jest jednak „pomoc w dokonywaniu czynności prawnych i uczestniczeniu w szeroko pojętym obrocie prawnym w związku z ograniczeniem zdolności do czynności prawnych kuranda. Pomoc ta może mieć różny stopień intensywności determinowany treścią postanowienia sądowego. Ponadto kurator może świadczyć pomoc w czynnościach czysto faktycznych kuranda, ale skierowanych na zewnątrz, a więc w kontakcie z organami administracji publicznej, innymi podmiotami prawa”⁴⁸.

⁴³ J. Sadowski, *op. cit.*, art. 183 k.r.o., Nb 3; postanowienie SA w Krakowie z dnia 22 listopada 2011 r., I ACz 1627/11, LEX nr 1680449.

⁴⁴ G. Jędrejek, *Kodeks rodzinny...*, 2019, art. 183 k.r.o., Nb 5.

⁴⁵ A. Sylwestrzak, *Kurator...*, s. 22–23; J. Misztal-Konecka, *op. cit.*, s. 135.

⁴⁶ Tego rodzaju porad czy starań mogą się podjąć członkowie rodziny uczestnika albo właściwe organa państwa lub społeczne. Zob. postanowienie SN z dnia 9 stycznia 1969 r., I CR 492/68, LEX nr 6437; G. Jędrejek, *Kodeks rodzinny...*, 2019, art. 181 k.r.o., Nb 6.

⁴⁷ A. Sylwestrzak, *Charakter prawny...*, s. 52; G. Jędrejek, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Opieka i kuratela. Komentarz do art. 145–184*, Warszawa 2014, s. 169; J. Ignatowicz, [w:] *Kodeks rodzinny...*, 2012, s. 1223, podaję za: G. Matusik, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb B5.

⁴⁸ G. Matusik, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb B5.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

Zgodnie z art. 181 k.r.o. kurator osoby ubezwłasnowolnionej częściowo jest powołany do jej reprezentowania i do zarządu jej majątkiem tylko wtedy, gdy sąd opiekuńczy tak postanowi. Zdaniem J. Sadowskiego „zakres uprawnień i obowiązków kuratora ustanowionego dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo determinowany jest z jednej strony funkcją i celem tej kurateli, z drugiej zaś treścią dyspozycji art. 181 k.r.o. Kurator jest obowiązany do świadczenia pomocy osobie ubezwłasnowolnionej częściowo przy prowadzeniu jej spraw. Ten ogólny obowiązek zawiera w sobie zobowiązanie do sprawowania pieczy nad osobą pozostającą pod kuratelą oraz kompetencję do dokonywania czynności faktycznych w sprawach dotyczących tej osoby (np. sprawy związane z jej zdrowiem, pracą, organizacją spraw domowych). Obejmuje również obowiązek sprawowania ogólnej pieczy nad majątkiem osoby ubezwłasnowolnionej częściowo, który wykonywany jest przez uzyskiwanie informacji dotyczących sytuacji majątkowej podopiecznego, udzielanie mu rad, a w razie stwierdzenia zagrożenia jego interesów – występowanie z odpowiednim wnioskiem do sądu opiekuńczego”⁴⁹.

W odniesieniu do uprawnień dotyczących reprezentacji i zarządu majątkiem podopiecznego w świetle art. 181 k.r.o. w doktrynie wyróżniono dwie kategorie kuratorów osoby ubezwłasnowolnionej częściowo: kuratorów ustanowionych przez sąd bez przyznania uprawnienia do zarządu i reprezentacji podopiecznego (kuratela o węższym zakresie) oraz kuratorów o pełnym zakresie uprawnień, których sąd powołał do zarządu majątkiem osoby ubezwłasnowolnionej częściowo i jej reprezentacji (kuratela o szerszym zakresie). Jednocześnie wskazano jako typową sytuację pierwszą, występującą *ex lege* z chwilą powołania kuratora, drugą zaś jako tę, która może być wprowadzona ze względu na szczególne okoliczności danego przypadku, zwłaszcza wtedy gdy osoba, dla której ustanowiono kuratora, będzie miała trudności w realizacji swoich życiowych spraw⁵⁰. Ustanawiając kuratora, sąd opiekuńczy może skorzystać z uprawnienia przewidzianego w art. 181 § 1 k.r.o. w pełnym zakresie bądź tylko częściowo, np. przyznając kuratorowi jedynie prawo zarządu majątkiem ubezwłasnowolnionego częściowo i prawo reprezentowania tylko w sprawach związanych z tym zarządem⁵¹.

Niezależnie od przyznanego upoważnienia, według dominującego stanowiska, kurator świadczy pomoc przy czynnościach faktycznych kuranda oraz sprawuje pieczę nad osobą i majątkiem kuranda⁵².

Zgodnie z *opinio communis* kurator sprawujący kuratelę o pełnym zakresie uprawnień jest przedstawicielem ustawowym kuranda i może dokonywać w jego imieniu czynności prawnych oraz sprawować zarząd jego majątkiem⁵³, a także reprezentować kuranda

⁴⁹ J. Sadowski, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb 4; H. Ciepla, [w:] H. Ciepla, J. Ignaczewski, J. Skibińska-Adamowicz, *op. cit.*, rozdział 12.3.

⁵⁰ J. Sadowski, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb 4; H. Ciepla, [w:] H. Ciepla, J. Ignaczewski, J. Skibińska-Adamowicz, *op. cit.*, rozdział 12.3; H. Dolecki, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb 6; J. Gajda, [w:] *Kodeks rodzinny...*, 2018, art. 181 k.r.o., Nb II 1.

⁵¹ H. Ciepla, [w:] H. Ciepla, J. Ignaczewski, J. Skibińska-Adamowicz, *op. cit.*, rozdział 12.3; A. Sylwestrzak, *Charakter prawny...*, s. 45–57; wyrok SA w Gdańsku z dnia 16 stycznia 2014 r., V ACa 761/13, Legalis nr 895303.

⁵² J. Strzebinczyk, *Prawo rodzinne*, Warszawa 2013, s. 396; H. Ciepla, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. J. Ignaczewski, Warszawa 2014, s. 805; A. Sylwestrzak, *Charakter prawny...*, s. 53; G. Jędrejek, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Opieka...*, s. 169, podają za: G. Matusik, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb 15.

⁵³ G. Matusik, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb 16; K. Korzan, *Zastępstwo strony przez kuratora w postępowaniu*

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

w postępowaniu cywilnym. Sytuacja prawna kuratora upoważnionego do reprezentowania ubezwłasnowolnionego i zarządu jego majątkiem jest zbliżona do sytuacji opiekuna osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie, co wynika z odpowiedniego stosowania do kurateli przepisów o opiece. Podobnie jak opiekun jest on przedstawicielem ustawowym ubezwłasnowolnionego częściowo, a więc uprawnionym do działania w imieniu reprezentowanego i z bezpośrednim skutkiem dla niego⁵⁴. W takim wypadku do kuratora należy piecza nad osobą ubezwłasnowolnioną częściowo, zarząd jej majątkiem oraz jej reprezentacja⁵⁵. Ponadto kurator powinien troszczyć się o osobę ubezwłasnowolnioną, warunki i sposób jej życia, stan jej zdrowia i leczenie⁵⁶.

W nauce prawa sporny jest natomiast zakres kompetencji kuratora, który nie został upoważniony przez sąd opiekuńczy do reprezentowania i zarządu majątkiem ubezwłasnowolnionego częściowo. Niektórzy z przedstawicieli doktryny opowiadają się za przyznaniem takiemu kuratorowi statusu przedstawiciela ustawowego nawet bez udzielenia mu upoważnienia⁵⁷, inni zaś odmawiają kuratorowi pozycji przedstawiciela ustawowego osoby ubezwłasnowolnionej częściowo⁵⁸, a jeszcze inni określają go jako doradcę ubezwłasnowolnionego częściowo odpowiedzialnego przed sądem opiekuńczym⁵⁹.

Nieco inne podejście proponuje A. Sylwestrzak, która stwierdza, że kurator nie jest przedstawicielem ustawowym w rozumieniu art. 95 § 2 i art. 96 k.c. i – odnosząc się do art. 17 k.c. – proponuje albo przyjęcie odmiennego (szerszego) rozumienia pojęcia „przedstawiciel ustawowy”, albo stosowanie art. 17 k.c. w drodze analogii do sytuacji kuratora⁶⁰. Pogląd ten stanowi kontynuację wcześniej prezentowanych wypowiedzi, że kurator osoby ubezwłasnowolnionej częściowo, którego nie powołano ani do reprezentacji, ani do zarządu majątkiem kuranda, jest jego przedstawicielem ustawowym, ale nie w wynikającym z art. 95 § 2 i art. 96 k.c. tradycyjnym rozumieniu⁶¹.

cywilnym, „Nowe Prawo” 1964, nr 5, s. 506; idem, *Kurator...*, s. 29; idem, *Glosa do postanowienia z 8 IX 1970, II CZ 115/70*, „Państwo i Prawo” 1972, z. 11, s. 164–166. Tak też B. Bładowski, A. Gola, *op. cit.*, s. 65; G. Jędrejek, *Kodeks rodzinny...*, 2019, art. 181 k.r.o., Nb 3; T. Smyczyński, [w:] *System Prawa Prywatnego*, red. T. Smyczyński, t. 12, Warszawa 2003, s. 827; J. Strzebinczyk, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz do art. 1–534*, red. E. Gniewek, Warszawa 2004, s. 73; H. Mądrzak, *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 8 września 1970 r., II CZ 115/70*, „Nowe Prawo” 1973, nr 5, s. 794, podają za: A. Sylwestrzak, *Charakter prawny...*, s. 45–57; M. Jankowska, *Kuratela nad osobą ubezwłasnowolnioną częściowo. Raport z badania aktowego*, Warszawa 2018, s. 38–39.

⁵⁴ K. Korzan, *Zastępstwo...*, s. 502, 506; D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 120; J. Gajda, [w:] *Kodeks rodzinny...*, 2018, art. 181 k.r.o., Nb II 2.

⁵⁵ J. Ignatowicz, [w:] *Kodeks rodzinny...*, 1993, s. 720–721; D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 120.

⁵⁶ S. Grzybowski, *Prawo rodzinne...*, s. 260.

⁵⁷ J. Sadowski, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb 5.

⁵⁸ Por. K. Korzan, *Glosa...*, s. 161; J. Ignatowicz, [w:] *Kodeks rodzinny...*, 1993, s. 722; H. Mądrzak, *op. cit.*, s. 792; W. Siedlecki, *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego (Prawo procesowe cywilne)*, „Państwo i Prawo” 1972, z. 2, s. 99; M. Lisiewski, [w:] B. Dobrzański, M. Lisiewski, Z. Resich, W. Siedlecki, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, Warszawa 1975, s. 158; M. Sychowicz, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. K. Piasecki, Warszawa 1996, s. 268, 272; H. Haak, *Opieka...*, s. 298–299, podają za: D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 121.

⁵⁹ M. Grudziński, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. B. Dobrzański, J. Ignatowicz, Warszawa 1975, s. 891; K. Korzan, *Zastępstwo...*, s. 506–507; idem, *Kurator...*, s. 29; idem, *Glosa...*, s. 164–166. Tak też B. Bładowski, A. Gola, *op. cit.*, s. 65.

⁶⁰ A. Sylwestrzak, *Charakter prawny...*, s. 53, 55–56.

⁶¹ H. Mądrzak, *op. cit.*, s. 794; P. Ochalek, *Glosa do post. SN z 30.9.1977 r., III CRN 132/77*, „Nowe Prawo” 1981, nr 3, s. 167, podają za: G. Matusik, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb 8.1.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

Wśród różnych stanowisk wyrażonych w doktrynie dominuje pogląd, że kurator ustanowiony dla ubezwłasnowolnionego częściowo zawsze jest jego przedstawicielem ustawowym, przy czym jeśli sąd nie powołał kuratora do reprezentowania i do zarządu majątkiem kuranda, może on jedynie udzielać zgody na dokonane przez kuranda czynności prawne lub je zatwierdzać⁶², a jeżeli zachodzi potrzeba zastąpienia ubezwłasnowolnionego częściowo w procesie, sąd opiekuńczy powinien takiego upoważnienia udzielić, z tym zastrzeżeniem, że może być ono ograniczone do reprezentowania ubezwłasnowolnionego częściowo tylko w tym procesie⁶³.

Z przedstawionych rozważań wynika, że dyskusyjny jest również status działającego bez upoważnienia sądu kuratora w postępowaniu cywilnym. Niektórzy z autorów uważają – odwołując się do wykładni językowej art. 181 § 1 k.r.o. – że kurator ten nie jest przedstawicielem ustawowym osoby ubezwłasnowolnionej częściowo i nie może zastępować jej w postępowaniu cywilnym w zakresie spraw, w których kurand nie ma zdolności procesowej. Dlatego każdorazowo sąd opiekuńczy powinien udzielać upoważnienia kuratorowi do występowania w danej sprawie⁶⁴.

Inni autorzy uważają, że kurator zawsze ma kompetencję do działania za ubezwłasnowolnionego częściowo, a więc także w sprawach, w których kurand nie ma zdolności procesowej⁶⁵. Zdaniem J. Sadowskiego podejmowane w doktrynie próby różnicowania sfer przysługującej kuratorowi dopuszczalnej reprezentacji materialnoprawnej i procesowej osoby ubezwłasnowolnionej częściowo nie tylko nie przekonują w świetle ogólnej zasady z art. 65 § 2 k.p.c., lecz także prowadzą do zbędnych komplikacji w sferze prawa procesowego. Dlatego uznaje on, że kuratorowi – również w przypadku braku stosownego umocowania udzielonego przez sąd opiekuńczy na podstawie art. 181 k.r.o. – przysługuje kompetencja do podejmowania czynności procesowych za ubezwłasnowolnionego częściowo w sprawach, w których ubezwłasnowolniony nie ma zdolności procesowej⁶⁶.

Jednoznaczne stanowisko w sprawie statusu działającego bez upoważnienia kuratora osoby ubezwłasnowolnionej częściowo wyraża judykatura. Sąd Najwyższy stwierdził, że kurator osoby częściowo ubezwłasnowolnionej jest powołany do wyrażenia zgody na zacią-

⁶² M. Grudziński, [w:] *Kodeks rodzinny...*, 1975, s. 892; S. Grzybowski, [w:] *System Prawa Cywilnego*, t. 1, Wrocław 1985, s. 356; J. Gajda, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2000, s. 628; J. Ignatowicz, J. Gajda, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2015, s. 873; J. Ignatowicz, [w:] *Kodeks rodzinny...*, 2012, s. 1223; T. Smoczyński, *Prawo rodzinne*, Warszawa 2012, s. 340; H. Ciepła, [w:] *Kodeks rodzinny*, 2014, s. 804–805; G. Jędrejek, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz. Opieka...*, s. 168–169; postanowienie SN z dnia 8 września 1970 r., II Cz 115/70, OSNC 1971, nr 6, poz. 104; postanowienie SN z dnia 30 września 1977 r., III CRN 132/77, OSNC 1978, nr 11, poz. 204; postanowienie SN z dnia 12 maja 2011 r., III CSK 54/10, LEX nr 1314553; wyrok SA w Warszawie z dnia 31 stycznia 2018 r., I ACa 1706/16, Legalis nr 1760434, podają za: G. Matusik, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb 7–8.

⁶³ Podobnie rzecz się przedstawia, gdy chodzi o reprezentowanie ubezwłasnowolnionego częściowo w postępowaniu administracyjnym (art. 34 k.p.a.). Zob. J. Ignatowicz, [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 1975, s. 438; W. Siedlecki, *Przegląd orzecznictwa...*, s. 99; H. Mądrzak, *op. cit.*, s. 788; M. Lisiewski, *op. cit.*, s. 158; K. Korzan, *Glosa...*, s. 161; idem, *Zastępstwo...*, s. 506, podają za: J. Gajda, [w:] *Kodeks rodzinny...*, 2020, art. 181 k.r.o., Nb II 5.

⁶⁴ D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 124–125; J. Ignatowicz, J. Gajda, *op. cit.*, s. 873–874; J. Ignatowicz, [w:] *Kodeks rodzinny...*, 2012, s. 1224, podają za: G. Matusik, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb 18.5.

⁶⁵ K. Gromek, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 808; J. Sadowski, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb 7; G. Jędrejek, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Opieka...*, s. 172, podają za: G. Matusik, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb 18.5.

⁶⁶ J. Sadowski, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb 7.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

gnięcie przez nią zobowiązań lub rozporządzanie swoim prawem (art. 17 k.c.) również w tym wypadku, gdy postanowienie sądu opiekuńczego nie zawiera uprawnienia kuratora do reprezentowania osoby częściowo ubezwłasnowolnionej i do zarządzania jej majątkiem (art. 181 § 1 k.r.o.)⁶⁷. Poglębiamy wcześniejsze stanowisko, judykatura przyjęła, że przepis art. 181 § 1 k.r.o. oznacza tylko możliwość rozszerzenia uprawnień kuratora poza ramy przedstawicielstwa wynikającego z innych przepisów prawa, nie może zaś być interpretowany w tym sensie, że kurator, któremu sąd opiekuńczy nie przyznał uprawnień przewidzianych we wskazanym przepisie, nie może być przedstawicielem osoby częściowo ubezwłasnowolnionej nawet w tym zakresie, który wynika z przepisów prawa cywilnego materialnego i formalnego⁶⁸. Ponadto Sąd Najwyższy zauważył, że wykładnia art. 66 w zw. z art. 65 § 2 k.p.c. prowadzi do wniosku, iż zdolności procesowej nie posiada nie tylko osoba pozbawiona całkowicie zdolności do czynności prawnych, lecz także osoba ograniczona w tej zdolności w sprawach wynikających z czynności prawnych, których nie mogłaby dokonywać samodzielnie. W tym zakresie przedstawicielem ustawowym osoby częściowo ubezwłasnowolnionej jest jej kurator ustanowiony zgodnie z art. 16 § 2 k.c., któremu nie jest w tym celu potrzebne szczególnie upoważnienie sądu opiekuńczego⁶⁹.

Pogląd ten spotkał się zarówno z aprobatą, jak i z krytyką przedstawicieli doktryny. Koncepcję Sądu Najwyższego podzieliła A. Sylwestrzak, według której rozwiązanie kwestii kompetencji kuratora za pomocą wykładni gramatycznej, której wynik wykluczałby jakiegokolwiek jego uczestnictwo w obrocie prawnym, nie odpowiada interesom osoby chorej, której ta instytucja ma służyć. Stanowisko wyrażone w judykaturze stwarza, zdaniem powołanej autorki, ramy do elastycznego kształtowania zakresu kompetencji kuratora w zależności od potrzeb konkretnego przypadku. Wśród kompetencji kuratora rozróżnia ona dwie kategorie: pierwsza obejmuje te, które jako immanentny element jego funkcji powstają po stronie kuratora na skutek jego ustanowienia, natomiast druga obejmuje te, które przysługują kuratorowi tylko wówczas, gdy zostały mu przyznane w postanowieniu sądu. Do pierwszej kategorii uprawnień A. Sylwestrzak zalicza przede wszystkim sprawowanie pieczy nad osobą kuranda w zakresie odpowiednim do jego stanu zdrowia, doradztwie przy podejmowaniu określonych czynności faktycznych. Z kolei drugą kategorię kompetencji kuratora, zależną od przyznania mu oznaczonych uprawnień w postanowieniu sądu, stanowi reprezentowanie oraz zarząd majątkiem osoby ubezwłasnowolnionej częściowo⁷⁰.

W nauce postępowania cywilnego dominuje jednak zapatrywanie przeciwne, zgodnie z którym bez upoważnienia, o którym mowa w art. 181 k.r.o., kurator jest uprawniony tylko

⁶⁷ Postanowienie SN z dnia 8 września 1970 r., II Cz 115/70, OSNC 1971, nr 6, poz. 104; postanowienie SN z dnia 30 września 1977 r., III CRN 132/77, OSNC 1978, nr 11, poz. 204; postanowienie SN z dnia 12 maja 2011 r., III CSK 54/10, LEX nr 1314553; wyrok SA w Poznaniu z dnia 1 kwietnia 2015 r., III AUa 951/14, Legalis nr 1245707.

⁶⁸ Uzasadnienie postanowienia SN z dnia 12 maja 2011 r., III CSK 54/10, LEX nr 1314553; wyrok SA w Warszawie z dnia 31 stycznia 2018 r., I ACa 1706/16, Legalis nr 1760434.

⁶⁹ Postanowienie SN z dnia 8 września 1970 r., II Cz 115/70, OSNC 1971, nr 6, poz. 104; postanowienie SN z dnia 30 września 1977 r., III CRN 132/77, OSNC 1978, nr 11, poz. 204; postanowienie SN z dnia 12 maja 2011 r., III CSK 54/10, LEX nr 1314553; wyrok SA w Poznaniu z dnia 1 kwietnia 2015 r., III AUa 951/14, Legalis nr 1245707.

⁷⁰ A. Sylwestrzak, *Ubezwłasnowolnienie częściowe. Glosa do postanowienia SN z dnia 16 kwietnia 2010 r., IV CSK 470/09*, „Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa” 2010, nr 3–4, s. 63–70.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

do czynności z art. 17 k.c. i nie może reprezentować strony w procesie⁷¹. Zatem w sytuacji gdy kurator nie został upoważniony przez sąd do reprezentowania ubezwłasnowolnionego częściowo, a zachodzi potrzeba zastąpienia go w procesie, sąd opiekuńczy powinien udzielić stosownego upoważnienia, zwłaszcza wtedy gdy stan zdrowia psychicznego ubezwłasnowolnionego częściowo uzasadnia przypuszczenie, że on sam będzie miał trudności w prowadzeniu nawet spraw o mniejszym znaczeniu⁷².

Zdaniem J. Sadowskiego pogląd taki prowadzi w efekcie do zrównania instytucji kuratora dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo z instytucją kuratora dla osoby niepełnosprawnej (art. 183 k.r.o.). O ile osoba niepełnosprawna zachowuje pełną zdolność do czynności prawnych i procesowych, o tyle w przypadku osoby ubezwłasnowolnionej częściowo zdolności te są w istotny sposób ograniczone. Stąd przyjęcie powyższego stanowiska oznaczałoby w praktyce pozbawienie osoby ubezwłasnowolnionej częściowo możliwości uczestniczenia w obrocie (dokonywania większości czynności prawnych dotyczących jej praw, a także reprezentacji w większości postępowań sądowych), a zważywszy na skutki prawne ubezwłasnowolnienia częściowego związane z utratą pełnej zdolności do czynności prawnych, samo ustanowienie kurateli dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo nie realizowałoby funkcji przypisanych tej instytucji⁷³.

Podsumowując powyższe rozważania, należy stwierdzić, że wykładnia językowa art. 181 § 1 k.r.o. prowadzi do wniosku, iż kurator jest przedstawicielem ustawowym ubezwłasnowolnionego częściowo tylko wtedy, gdy sąd opiekuńczy powołał go do reprezentacji i zarządu majątkiem kuranda⁷⁴. Przyznanie kuratorowi nieupoważnionemu do zarządu majątkiem i do reprezentacji statusu przedstawiciela ustawowego osoby ubezwłasnowolnionej częściowo opiera się przede wszystkim na wykładni funkcjonalnej i systemowej, które zmierzają do zapewnienia dostatecznego stopnia ochrony osobie poddanej kurateli zgodnie z celem instytucji ubezwłasnowolnienia częściowego⁷⁵. Wobec brzmienia art. 181 § 1 k.r.o. i sporów w doktrynie pożądane byłoby zatem, by kurator legitymował się upoważnieniem do reprezentowania osoby ubezwłasnowolnionej częściowo, gdy występuje w roli przedstawiciela ustawowego⁷⁶.

POSTĘPOWANIE W SPRAWIE O USTANOWIENIE KURATORA DLA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ I OSOBY UBEZWŁASNOWOLNIONEJ CZĘŚCIOWO

W obu przypadkach kurateli sądem właściwym miejscowo do rozpoznania sprawy jest sąd opiekuńczy miejsca zamieszkania lub pobytu osoby niepełnosprawnej (przy kurateli z art. 183 k.r.o.) lub osoby ubezwłasnowolnionej częściowo (przy kurateli z art. 181 k.r.o.), gdyż są to osoby, których postępowanie dotyczy (art. 569 § 1 k.p.c.).

⁷¹ M. Lisiewski, *op. cit.*, s. 158; H. Mądrzak, *op. cit.*, s. 792; H. Haak, [w:] H. Haak, A. Haak-Trzuskawska, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb 7.

⁷² H. Haak, [w:] H. Haak, A. Haak-Trzuskawska, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb 8.

⁷³ J. Sadowski, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb 5.

⁷⁴ G. Matusik, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb 7.

⁷⁵ A. Sylwestrzak, *Charakter prawny...*, s. 57.

⁷⁶ M. Dziurda, *Zdolność procesowa małżonka ubezwłasnowolnionego częściowo w sprawie o rozwód*, „Przegląd Sądowy” 2018, nr 6, s. 42–61.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

Odmienne wygląda natomiast możliwość wszczęcia postępowania. O konieczności ustanowienia opieki nad osobą ubezwłasnowolnioną częściowo sąd opiekuńczy uzyskuje informację od sądu, który orzekł ubezwłasnowolnienie i zarządził z urzędu przesłanie sądowi opiekuńczemu odpisu prawomocnego postanowienia (art. 558 § 1 k.p.c.)⁷⁷. Na podstawie tego postanowienia sąd opiekuńczy wszczyna postępowanie o ustanowienie opieki z urzędu⁷⁸.

Natomiast kuratora dla osoby niepełnosprawnej sąd opiekuńczy ustanawia na wniosek lub z urzędu (art. 600 k.p.c.). Wniosek może złożyć osoba niepełnosprawna albo organizacja pozarządowa, do których zadań statutowych należy ochrona praw osób niepełnosprawnych, udzielanie pomocy takim osobom lub ochrona praw człowieka, jeżeli osoba niepełnosprawna wyrazi na to zgodę. W przypadku braku zgody osoby niepełnosprawnej wniosek organizacji pozarządowej zostanie oddalony⁷⁹.

W przypadku gdy stan osoby niepełnosprawnej wyłącza możliwość złożenia wniosku lub wyrażenia zgody sąd może ustanowić kuratora z urzędu. Sąd może ustanowić kuratora z urzędu także w przypadku oddalenia wniosku o ubezwłasnowolnienie (art. 600 § 2 k.p.c.), co ma miejsce wówczas, gdy „w trakcie postępowania o ubezwłasnowolnienie okaże się, że nie ma podstaw do ubezwłasnowolnienia osoby, której dotyczy wniosek, natomiast są powody do ustanowienia kuratora z powodu niepełnosprawności. Kuratora ustanawia się wtedy, gdy osoba ta – mimo braku podstaw do ubezwłasnowolnienia – potrzebuje pomocy do prowadzenia wszelkich spraw albo spraw określonego rodzaju lub do załatwienia poszczególnej sprawy. W takim wypadku sąd opiekuńczy działa na podstawie zawiadomienia dokonanego przez sąd rozpoznający sprawę o ubezwłasnowolnienie”⁸⁰.

Na zasadach ogólnych wniosek o ustanowienie kuratora może złożyć prokurator (art. 7 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.)⁸¹. Jeżeli w toku postępowania o ustanowienie kuratora dla osoby niepełnosprawnej sąd dostrzeże „zmiany w osobowości” uczestnika postępowania mogące uzasadniać jego ubezwłasnowolnienie, powinien zawiadomić prokuratora o wątpliwościach co do poczytalności takiej osoby (biorąc pod uwagę treść art. 59 k.p.c., który nakłada na sąd obowiązek zawiadomienia prokuratora o każdej sprawie, w której jego udział uważa za potrzebny)⁸². W takim przypadku, na podstawie art. 7 k.p.c., prokurator jest uprawniony do złożenia wniosku o ubezwłasnowolnienie osoby, dla której ma być ustanowiony kurator, a przed sądem opiekuńczym powinien zgłosić wniosek o zawieszenie postępowania do czasu zakończenia sprawy o ubezwłasnowolnienie (art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c.). Możliwa jest także inna sytuacja, jeżeli w sprawie o ubezwłasnowolnienie sąd dojdzie do przekonania, że brak jest przesłanek ubezwłasnowolnienia, ale osoba, której dotyczy postępowanie, potrzebuje kuratora, który pomagałby jej w codziennych sprawach. W takim przypadku w razie oddale-

⁷⁷ J. Ignatowicz, [w:] *Kodeks rodzinny...*, 1993, s. 709, 720; J. Gajda, [w:] *Kodeks rodzinny...*, 2020, art. 181 k.r.o., Nb I.2.

⁷⁸ I. Kleniewska, *Praktyka sądowa w zakresie ustanawiania i nadzorowania opieki dla osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie*, „Prawo w Działaniu” 2008, nr 4, s. 109; J. Ignatowicz, [w:] *Kodeks rodzinny...*, 1993, s. 720; G. Matusik, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb F20.

⁷⁹ D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 100. Zob. także: M. Maciejewska-Szałas, *Organizacje pozarządowe i formy ich uczestnictwa w postępowaniu cywilnym*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2017, nr 2, s. 130–131.

⁸⁰ J. Gudowski, [w:] *Kodeks...*, 2016, art. 600 k.p.c., Nb 3. Zob. także: H. Ciepla, [w:] H. Ciepla, J. Ignaczewski, J. Skibińska-Adamowicz, *op. cit.*, rozdział 12.5; J. Sadowski, *op. cit.*, art. 183 k.r.o., Nb 4; J. Gajda, [w:] *Kodeks rodzinny...*, 2020, art. 183 k.r.o., Nb 7.

⁸¹ D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 100; J. Gudowski, [w:] *Kodeks...*, 2016, art. 600 k.p.c., Nb 4.

⁸² Postanowienie SN z dnia 8 października 1998 r., II CKN 903/97, LEX nr 1216978.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

nia wniosku o ubezwłasnowolnienie sąd orzekający zawiadamia sąd opiekuńczy o potrzebie ustanowienia kuratora dla osoby niepełnosprawnej (art. 558 § 2 k.p.c.). Wówczas sąd opiekuńczy może ustanowić kuratora z urzędu, na podstawie art. 600 § 2 zd. 2 k.p.c.⁸³

Mimo że według art. 600 § 1 k.p.c. kuratora dla osoby niepełnosprawnej ustanawia sąd opiekuńczy na wniosek tej osoby, a za jej zgodą także na wniosek organizacji pozarządowej, wymienionej w art. 546 § 3 k.p.c., nie oznacza to, że sąd niebędący sądem opiekuńczym pozbawiony jest możliwości podjęcia czynności zmierzających do ustanowienia kuratora dla osoby niepełnosprawnej. W przypadku gdy stan osoby niepełnosprawnej wyłącza możliwość złożenia wniosku lub wyrażenia zgody, sąd opiekuńczy może ustanowić kuratora z urzędu (art. 600 § 2 k.p.c.)⁸⁴.

Uczestnikami postępowania o ustanowienie kuratora dla osoby niepełnosprawnej i dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo jest osoba, dla której kurator ma być ustanowiony, a także kandydat na kuratora, ponieważ są oni zainteresowanymi w rozumieniu art. 510 § 1 k.p.c.⁸⁵

W sprawie o ustanowienie kuratora wyznaczenie rozprawy zależy od uznania sądu (art. 514 § 1 k.p.c.). Możliwe jest wysłuchanie uczestników postępowania na posiedzeniu, mimo niewyznaczenia rozprawy, bądź odebranie od nich oświadczeń na piśmie (art. 514 § 1 zd. 2 k.p.c.)⁸⁶. Osoba niepełnosprawna, dla której został ustanowiony kurator, ma zdolność do podejmowania czynności procesowych (art. 573 § 1 k.p.c.) i może być wezwana do osobistego stawiennictwa przed sądem (art. 574 § 1 k.p.c.)⁸⁷.

Orzeczenie o ustanowieniu kuratora dla osoby niepełnosprawnej i osoby ubezwłasnowolnionej częściowo przybiera postać postanowienia, w którym poza rozstrzygnięciem o ustanowieniu kurateli obejmującym dane osobowe kuratora i podopiecznego należy określić zakres kompetencji kuratora, co podyktowane jest koniecznością wydania kuratorowi zaświadczenia, w którym wskazuje się zakres jego uprawnień (art. 604 k.p.c.). Zaświadczenie legitymizuje go do świadczenia pomocy osobie niepełnosprawnej i ubezwłasnowolnionej częściowo⁸⁸.

Każde postanowienie dotyczące ustanowienia kuratora powinno zawierać określenie rodzaju i zakresu kurateli⁸⁹. Sąd opiekuńczy w postanowieniu o ustanowieniu kurateli dla osoby niepełnosprawnej może upoważnić kuratora do: prowadzenia spraw określonego rodzaju, tj. sprawowania pieczy i zarządu majątkiem osoby niepełnosprawnej, reprezentowania jej przy podejmowaniu czynności prawnej w urzędach administracji publicznej lub przy załatwianiu określonej sprawy (np. administracyjnej, rentowej, o udzielenie pomocy finansowej z opieki społecznej); dokonywania skonkretyzowanych czynności faktycznych (np. odbioru renty, podjęcia określonej kwoty pieniężnej z rachunku bankowego); dokonywania wszelkich spraw osoby niepełnosprawnej, bez ich wyszczególniania w postanowieniu, którymi z przy-

⁸³ G. Jędrejek, *Kodeks rodzinny...*, 2019, art. 183 k.r.o., Nb 14.

⁸⁴ Postanowienie SN z dnia 8 grudnia 2016 r., III CZ 54/16, LEX nr 2186578.

⁸⁵ H. Haak, *Opieka...*, s. 366; D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 101.

⁸⁶ D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 101.

⁸⁷ E. Gapska, *op. cit.*, s. 615.

⁸⁸ M. Grudziński, [w:] *Kodeks rodzinny...*, 1966, s. 822; D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 99, 101.

⁸⁹ J. Gudowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 3: *Postępowanie rozpoznawcze. Postępowanie zabezpieczające*, red. T. Ereciński, Warszawa 2009, s. 246.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

czyn faktycznych nie może się osobiście zająć⁹⁰. Poszerzenie zakresu uprawnień kuratora może nastąpić przez udzielenie mu pełnomocnictwa do dokonania czynności prawnej lub pełnomocnictwa procesowego⁹¹.

W postanowieniu o ustanowieniu kuratora dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo, poza rozstrzygnięciem o ustanowieniu kurateli obejmującym dane osobowe kuratora i podopiecznego, należy określić zakres kompetencji kuratora i udzielić mu upoważnienia do jej reprezentowania i do zarządu jej majątkiem⁹².

W obu przypadkach – jeżeli kuratela nie została ustanowiona w celu załatwienia konkretnej sprawy – należy zobowiązać kuratora do składania sądowi opiekuńczemu sprawozdań dotyczących osoby pozostającej pod kuratelą oraz zarządu jej majątkiem (art. 595 k.p.c.), chyba że kuratela została ustanowiona tylko do załatwienia poszczególnej sprawy⁹³. W razie ustanowienia kurateli dla załatwienia konkretnej czynności faktycznej lub prawnej na rzecz osoby niepełnosprawnej w określonym terminie sąd opiekuńczy po zaaprobowaniu sprawozdania kuratora stwierdzi, że kuratela ustała i odbierze kuratorowi zaświadczenie sądowe o ustanowieniu go kuratorem⁹⁴.

Na podstawie art. 577 k.p.c. sąd może zmienić swoje wcześniejsze postanowienie poprzez inne niż uprzednio określenie zakresu obowiązków i uprawnień kuratora⁹⁵ lub je uchylić. Postanowienie o ustanowieniu kuratora dla osoby niepełnosprawnej jest natychmiast skuteczne (art. 578 k.p.c.)⁹⁶.

Sąd opiekuńczy został wyposażony w instrumenty nadzorcze na wypadek niewywiązywania się kuratora ze swoich obowiązków. Instrumentami sądowego nadzoru nad kuratorem osoby ubezwłasnowolnionej częściowo są: 1) kontrola spisu inwentarza majątku ubezwłasnowolnionej częściowo (art. 160 § 1 k.r.o.); 2) prawo żądania od kuratora wyjaśnień we wszelkich sprawach dotyczących kurateli oraz przedstawienia dokumentów związanych z jej sprawowaniem; 3) prawo sądu opiekuńczego do udzielania kuratorowi wskazówek i poleceń; 4) możliwość korzystania z pomocy kuratorów sądowych poprzez zlecenie wywiadu w celu uzyskania informacji o ubezwłasnowolnionym, jego sytuacji bytowej i sprawowanej nad nim kurateli; 5) wydawanie zarządzeń kuratorowi w przypadku, gdy nie sprawuje on należycie swojej funkcji (art. 168 k.r.o.); 6) zwolnienie kuratora z funkcji na podstawie art. 169 § 2 k.r.o.⁹⁷

Natomiast do kuratora dla osoby niepełnosprawnej znajduje odpowiednie zastosowanie art. 156 k.r.o., na podstawie którego kurator powinien uzyskać zezwolenie sądu opiekuńczego we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku niepełnosprawnego. Zezwolenie dotyczy jedynie czynności faktycznych, a nie czynności prawnych czy procesowych. Osoba niepełnosprawna może samodzielnie dokonywać wszelkich czynno-

⁹⁰ W. Ziętek, *op. cit.*, s. 63–64.

⁹¹ D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 99.

⁹² *Ibidem*, s. 128.

⁹³ *Ibidem*, s. 101–102; G. Jędrejek, *Kodeks rodzinny...*, 2019, art. 183 k.r.o., Nb 11 i 12.

⁹⁴ W. Ziętek, *op. cit.*, s. 62–63. Zob. także: T. Żyznowski, *op. cit.*, art. 600 k.p.c., Nb 4; G. Jędrejek, *Kodeks rodzinny...*, 2019, art. 183 k.r.o., Nb 13.

⁹⁵ W. Ziętek, *op. cit.*, s. 64; G. Jędrejek, *Kodeks rodzinny...*, 2019, art. 183 k.r.o., Nb 6.

⁹⁶ E. Gapska, *op. cit.*, s. 614.

⁹⁷ M. Jankowska, *op. cit.*, s. 53–54.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

ści. Zezwolenia będzie wymagała „ważniejsza” czynność faktyczna, dotycząca zarówno osoby, jak i majątku osoby niepełnosprawnej⁹⁸.

Środkiem dyscyplinującym jest także możliwość wymierzenia przez sąd opiekuńczy grzywny kuratorowi, który nie wykonuje zarządzeń tego sądu (art. 598 § 2 k.p.c. w zw. z art. 605 k.p.c.)⁹⁹.

UCHYLENIE KURATELI I ZMIANA KURATORA OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNEJ I OSOBY UBEZWŁASNOWOLNIONEJ CZĘŚCIOWO

Przyczyny ustania kurateli z art. 181 i 183 k.r.o. częściowo się pokrywają. Stosunek kurateli dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo lub osoby niepełnosprawnej ustaje na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego o zwolnieniu kuratora z kurateli (art. 169 k.r.o. w zw. z art. 178 § 2 k.r.o.), na wniosek kuratora z ważnych powodów (art. 169 § 1 k.r.o.) lub jeżeli jest on niezdolny do sprawowania kurateli albo dopuszcza się czynów lub zaniedbań, które naruszają dobro podopiecznego (art. 169 § 1 i § 2 k.r.o. w zw. z art. 178 § 2 k.r.o.)¹⁰⁰.

Może być to niezdolność prawna lub faktyczna. Niezdolność prawna to okoliczność, która wyłącza możliwość ustanowienia danej osoby kuratorem (np. utrata pełnej zdolności do czynności prawnych w wyniku ubezwłasnowolnienia). Sytuacja ta nie powoduje wygaśnięcia funkcji kuratora *ex lege*. Natomiast faktyczna niezdolność sprawowania kurateli oznacza taki stan rzeczy, w którym dalsze sprawowanie kurateli będzie lub może być nienależyte¹⁰¹.

Ponadto sąd opiekuńczy może z urzędu, bez wniosku osoby niepełnosprawnej lub ubezwłasnowolnionej częściowo, zmienić kuratora, nie uchylając kurateli, jeżeli ustali, że kurator dopuszcza się czynów lub zaniedbań naruszających dobro osoby, dla której go ustanowiono¹⁰². Oprócz wskazanych powodów zwolnienia z tej funkcji przez sąd, kuratela wygasa w wypadku śmierci kuratora¹⁰³.

Różnice widoczne są przy uchyleniu kurateli. Kuratelę uchyla się na żądanie osoby niepełnosprawnej, dla której była ustanowiona (art. 183 k.r.o.). Żądanie uchylenia kurateli jest wiążące dla sądu opiekuńczego¹⁰⁴.

W przypadku kurateli z art. 181 k.r.o. w razie uchylenia ubezwłasnowolnienia kuratela ustaje z mocy prawa (z chwilą uprawomocnienia się tego postanowienia)¹⁰⁵. Ma to miejsce w przypadku odzyskania przez ubezwłasnowolnionego pełnej zdolności do czynności prawnych na skutek uchylenia ubezwłasnowolnienia częściowego (art. 170 k.r.o. w zw. z art. 178 § 2 k.r.o.)¹⁰⁶. Sąd opiekuńczy nie wydaje wówczas postanowienia w przedmiocie ustania ku-

⁹⁸ G. Jędrejek, *Kodeks rodzinny...*, 2019, art. 183 k.r.o., Nb 11 i 12.

⁹⁹ D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 102.

¹⁰⁰ *Ibidem*, s. 128–129; J. Ignatowicz, [w:] *Kodeks rodzinny...*, 1993, s. 722–723; B. Bładowski, A. Gola, *op. cit.*, s. 66; G. Matusik, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb D12.

¹⁰¹ M. Jankowska, *op. cit.*, s. 64.

¹⁰² W. Ziętek, *op. cit.*, s. 62–63. Zob. także: T. Żyznowski, *op. cit.*, art. 600 k.p.c., Nb 4; G. Jędrejek, *Kodeks rodzinny...*, 2019, art. 183 k.r.o., Nb 13.

¹⁰³ M. Jankowska, *op. cit.*, s. 64.

¹⁰⁴ J. Krajewski, *Postępowanie nieprocesowe*, Toruń 1973, s. 93; W. Siedlecki, *Postępowanie nieprocesowe*, Warszawa 1988, s. 157; W. Siedlecki, Z. Świeboda, *Postępowanie nieprocesowe*, Warszawa 2004, s. 162; D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 101–102; J. Sadowski, *op. cit.*, art. 183 k.r.o., Nb 5.

¹⁰⁵ J. Gajda, [w:] *Kodeks rodzinny...*, 2020, art. 181 k.r.o., nb III.1.

¹⁰⁶ D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, s. 128–129; J. Ignatowicz, [w:] *Kodeks rodzinny...*, 1993, s. 722–723;

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

rateli, a jedynie umarza postępowanie jako bezprzedmiotowe¹⁰⁷. Tak samo jest w sytuacji zmiany ubezwłasnowolnienia częściowego na całkowite, jednakże w takim wypadku sąd opiekuńczy obowiązany jest ustanowić dla ubezwłasnowolnionego opiekę. Na opiekuna może być powołany dotychczasowy kurator¹⁰⁸.

PODSUMOWANIE

Dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo ustanawiany jest kurator, który na podstawie udzielonego upoważnienia do reprezentacji i zarządu majątkiem kuranda jest jego przedstawicielem ustawowym. Ubezwłasnowolnienie jest instytucją ukierunkowaną na udzielanie pomocy tylko osobom dotkniętym zaburzeniami psychicznymi¹⁰⁹. W pozostałych przypadkach dysfunkcji psychicznych i fizycznych, gdy powstaje potrzeba udzielenia pomocy konkretnej osobie, mogą znaleźć zastosowanie inne regulacje, do których należy ustanowienie kuratora dla osoby niepełnosprawnej (art. 183 k.c. – *curator debilis*). Do takiego rozwiązania nawiązuje art. 558 § 2 k.p.c., zgodnie z którym w razie oddalenia wniosku o ubezwłasnowolnienie sąd zawiadamia sąd opiekuńczy o potrzebie ustanowienia kuratora dla osoby niepełnosprawnej¹¹⁰, kurator *debilis* nie jest bowiem – odmiennie niż kurator dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo – przedstawicielem ustawowym osoby niepełnosprawnej, która zachowuje pełną zdolność do czynności prawnych¹¹¹. Kurator z art. 183 k.r.o. świadczy przede wszystkim pomoc faktyczną dla osoby, która nie została ubezwłasnowolniona, nawet jeśli dotknięta jest dysfunkcjami psychicznymi, natomiast kurator z art. 181 k.r.o. świadczy pomoc w czynnościach prawnych i procesowych oraz w czynnościach faktycznych niezwiązanych z czynnościami prawnymi dla osoby, która została ubezwłasnowolniona częściowo¹¹². Kurator osoby ubezwłasnowolnionej częściowo posiada zatem szerszy zakres ochrony kuranda, gdyż w przeciwieństwie do kuratora osoby niepełnosprawnej ma obowiązek prowadzenia spraw osoby poddanej kurateli, a także ma prawo do jej reprezentowania i zarządu jej majątkiem¹¹³.

BIBLIOGRAFIA

LITERATURA

- Balwicka-Szczyrba M., Sylwestrzak A., *Instytucja ubezwłasnowolnienia w perspektywie unormowań Konstytucji RP oraz konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2018, vol. 40.
- Bładowski B., Gola A., *Ubezwłasnowolnienie. Opieka i kuratela*, Warszawa 1989.
- Bodio J., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. 1: Art. 1–729, red. A. Jakubecki, LEX/el. 2019.

B. Bładowski, A. Gola, *op. cit.*, s. 66; G. Matusik, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb D11; H. Haak, [w:] H. Haak, A. Haak-Trzuskawska, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb 11.

¹⁰⁷ J. Sadowski, *op. cit.*, art. 181 k.r.o., Nb 10.

¹⁰⁸ J. Gajda, [w:] *Kodeks rodzinny...*, 2020, art. 181 k.r.o., Nb III.1.

¹⁰⁹ Postanowienie SN z dnia 14 marca 1977 r., II CR 58/78, LEX nr 7919.

¹¹⁰ A. Sylwestrzak, *Ubezwłasnowolnienie...*, s. 63–70.

¹¹¹ Postanowienie SN z dnia 24 maja 1995 r., III CRN 22/95, OSNC 1995, nr 9, poz. 134; J. Sadowski, *op. cit.*, art. 183 k.r.o., Nb 3.

¹¹² A. Sylwestrzak, *Charakter prawny...*, s. 52.

¹¹³ G. Jędrejek, *Kodeks rodzinny...*, 2019, art. 183 k.r.o., Nb 4.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

- Bodio J., *Status dziecka jako uczestnika postępowania nieprocesowego*, Warszawa 2019.
- Ciepla H., [w:] H. Ciepla, J. Ignaczewski, J. Skibińska-Adamowicz, *Komentarz do spraw rodzinnych*, LEX/el. 2014.
- Ciepla H., [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. J. Ignaczewski, Warszawa 2014.
- Dolecki H., [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. H. Dolecki, T. Sokołowski, LEX/el. 2013.
- Dziurda M., *Zdolność procesowa małżonka ubezwłasnowolnionego częściowo w sprawie o rozwód*, „Przeгляд Sądowy” 2018, nr 6.
- Flaga-Gieruszyńska K., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska, Legalis 2019.
- Gajda J., [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2018.
- Gajda J., [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2020.
- Gajda J., *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2000.
- Galsiński D., *Osoby niepełnosprawne czy z niepełnosprawnością?*, „Niepełnosprawność – Zagadnienia, Problemy, Rozwiązania” 2013, nr 4.
- Gałkowski T., Kiwerski J., *Encyklopedyczny słownik rehabilitacji*, Warszawa 1986.
- Gapska E., [w:] E. Gapska, J. Studzińska, *Postępowanie nieprocesowe*, Warszawa 2015.
- Gromek K., [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Gromek, Warszawa 2021.
- Gromek K., *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Legalis 2013.
- Gromek K., *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2016.
- Grudziński M., [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. B. Dobrzański, J. Ignatowicz, Warszawa 1975.
- Grudziński M., [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. J. Ignatowicz, Warszawa 1966.
- Grzybowski S., [w:] *System Prawa Cywilnego*, t. 1, Wrocław 1985.
- Grzybowski S., *Prawo rodzinne. Zarys wykładu*, Warszawa 1980.
- Gudowski J., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 3: *Postępowanie rozpoznawcze. Postępowanie zabezpieczające*, red. T. Ereciński, Warszawa 2009.
- Gudowski J., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 4: *Postępowanie rozpoznawcze. Postępowanie zabezpieczające*, red. T. Ereciński, LEX/el. 2016.
- Haak H., [w:] H. Haak, A. Haak-Trzuskawska, *Opieka i kuratela. Komentarz do art. 145–184 KRO oraz związanych z nimi regulacji KPC (art. 516, 518, 520, 573–574, 590–598, 599–602, 604–605)*, Legalis 2017.
- Haak H., *Opieka i kuratela. Komentarz*, Toruń 2004.
- Hulek A., *Świat ludziom niepełnosprawnym*, Warszawa 1992.
- Ignatowicz J., [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 1975.
- Ignatowicz J., [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2012.
- Ignatowicz J., [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem*, red. J. Pietrzykowski, Warszawa 1993.
- Ignatowicz J., [w:] *System prawa rodzinnego i opiekuńczego*, red. J. Piątowski, Wrocław 1985.
- Ignatowicz J., Gajda J., [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2015.
- Ignatowicz J., Nazar M., *Prawo rodzinne*, Warszawa 2012.
- Janiszewska B., *O zakresie uprawnień kuratora dla niepełnosprawnego (uwagi na tle praktyki sądów opiekuńczych)*, „Rodzina i Prawo” 2015, nr 11.
- Janiszewska B., *Skutki ustanowienia kuratora dla osoby niepełnosprawnej*, „Monitor Prawniczy” 2017, nr 11.
- Jankowska M., *Kuratela nad osobą ubezwłasnowolnioną częściowo. Raport z badania aktowego*, Warszawa 2018.
- Jędrejek G., *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2019.
- Jędrejek G., *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Opieka i kuratela. Komentarz do art. 145–184*, Warszawa 2014.
- Józefowicz A., *Kuratela ustanawiana dla osób ułomnych*, „Nowe Prawo” 1975, nr 7–8.
- Kalus S., [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem*, red. K. Piasecki, Warszawa 2000.
- Kleniewska I., *Praktyka sądowa w zakresie ustanawiania i nadzorowania opieki dla osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie*, „Prawo w Działaniu” 2008, nr 4.
- Korzan K., *Glosa do postanowienia z 8 IX 1970, II CZ 115/70*, „Państwo i Prawo” 1972, z. 11.
- Korzan K., *Kurator w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 1966.
- Korzan K., *Zastępstwo strony przez kuratora w postępowaniu cywilnym*, „Nowe Prawo” 1964, nr 5.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

- Krajewski J., *Postępowanie nieprocesowe*, Toruń 1973.
- Krej N., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska-Krześ, Legalis 2018.
- Lisiewski M., [w:] B. Dobrzański, M. Lisiewski, Z. Resich, W. Siedlecki, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, Warszawa 1975.
- Maciejewska-Szałas M., *Organizacje pozarządowe i formy ich uczestnictwa w postępowaniu cywilnym*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2017, nr 2.
- Majewski T., *W sprawie definicji osoby niepełnosprawnej*, „Problemy Rehabilitacji Społecznej i Zawodowej” 1994, nr 1.
- Malczyk M., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IB: *Komentarz. Art. 425–729*, red. A. Góra-Błaszczkowska, Legalis 2020.
- Matusik G., [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2020.
- Mądrzak H., *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 8 września 1970 r., II CZ 115/70*, „Nowe Prawo” 1973, nr 5.
- Misztal-Konecka J., *O udziale w postępowaniu cywilnym osób, które doznają przeszkód faktycznych w osobistym dokonywaniu czynności procesowych*, „Przegląd Sądowy” 2017, nr 11–12.
- Ochalek P., *Glosa do post. SN z 30.9.1977 r., III CRN 132/77*, „Nowe Prawo” 1981, nr 3.
- Olczak-Dąbrowska D., *Wybrane rodzaje kurateli w praktyce sądowej*, „Prawo w Działaniu” 2014, nr 17.
- Pruś P., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2: *Art. 478–1217*, red. M. Manowska, LEX/el. 2021.
- Sadomski J., [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. J. Wierciński, LEX/el. 2014.
- Siedlecki W., *Postępowanie nieprocesowe*, Warszawa 1988.
- Siedlecki W., *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego (Prawo procesowe cywilne)*, „Państwo i Prawo” 1972, z. 2.
- Siedlecki W., Świeboda Z., *Postępowanie nieprocesowe*, Warszawa 2004.
- Smyczyński T., [w:] *System Prawa Prywatnego*, red. T. Smyczyński, t. 12, Warszawa 2003.
- Smyczyński T., *Prawo rodzinne*, Warszawa 2012.
- Smyczyński T., Strzebinczyk J., [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 12: *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, red. T. Smyczyński, Warszawa 2011.
- Strus Z., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 3: *Artykuły 506–729*, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, LEX/el. 2013.
- Strzebinczyk J., [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz do art. 1–534*, red. E. Gniewek, Warszawa 2004.
- Strzebinczyk J., *Prawo rodzinne*, Warszawa 2013.
- Sychowicz M., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. K. Piasecki, Warszawa 1996.
- Sylwestrzak A., *Charakter prawny i kompetencje kuratora osoby ubezwłasnowolnionej częściowo*, „Przegląd Sądowy” 2011, nr 5.
- Sylwestrzak A., *Kurator dla osoby niepełnosprawnej*, „Przegląd Sądowy” 2014, nr 9.
- Sylwestrzak A., *Ubezwłasnowolnienie częściowe. Glosa do postanowienia SN z dnia 16 kwietnia 2010 r., IV CSK 470/09*, „Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa” 2010, nr 3–4.
- Szawłowski K., Chojnacka-Szawłowska G., *Medyczne i społeczne podstawy rehabilitacji*, Gdańsk 1990.
- Trębicka-Postrzygacz B., *O niepełnosprawności w definicjach i regulacjach prawnych w perspektywie inkluzji społecznej*, „Student Niepełnosprawny. Szkice i Rozprawy” 2017, z. 17.
- Wojdała M., *Status kuratora dla osoby niepełnosprawnej w świetle prawa do sądu osób z zaburzeniami psychicznymi*, [w:] *Postępowanie cywilne w dobie przemian*, red. I. Gil, LEX/el. 2017.
- Zabłocki J., *Psychologiczne i społeczne wyznaczniki rehabilitacji osób niepełnosprawnych*, Warszawa 1992.
- Ziętek W., *Kurator dla osoby ułomnej – de lege ferenda*, „Rodzina i Prawo” 2007, nr 2.
- Żyznowski T., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 3: *Komentarz. Art. 425–729*, red. A. Marciniak, Legalis 2020.

INNE

Uzasadnienie postanowienia SN z dnia 12 maja 2011 r., III CSK 54/10, LEX nr 1314553.

Uzasadnienie ustawy z dnia 9 maja 2007 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 121, poz. 831), Sejm RP V kadencji, Druk Sejmowy nr 715.

Uwaga! Artykuł został opublikowany w dwóch wersjach językowych – podstawą do cytowań jest wersja angielska

AKTY PRAWNE

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych sporządzona w Nowym Jorku 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. 2012, poz. 1169).

Uchwała Sejmu RP z dnia 1 sierpnia 1997 r. – Karta praw osób niepełnosprawnych (M.P. 1997, nr 50, poz. 475).

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz.U. 2020, poz. 426).

Ustawa z dnia 9 maja 2007 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2007, nr 121, poz. 831).

ORZECZNICTWO

Orzeczenie SN z dnia 5 maja 1949 r., Po. C. 67/49, „Przegląd Notarialny” 1949, nr 11–12.

Postanowienie SA w Krakowie z dnia 3 listopada 2011 r., I ACa 968/11, LEX nr 1680462.

Postanowienie SA w Krakowie z dnia 22 listopada 2011 r., I ACz 1627/11, LEX nr 1680449.

Postanowienie SN z dnia 9 stycznia 1969 r., I CR 492/68, LEX nr 6437.

Postanowienie SN z dnia 8 września 1970 r., II Cz 115/70, OSNC 1971, nr 6, poz. 104.

Postanowienie SN z dnia 14 marca 1977 r., II CR 58/78, LEX nr 7919.

Postanowienie SN z dnia 30 września 1977 r., III CRN 132/77, OSNC 1978, nr 11, poz. 204.

Postanowienie SN z dnia 24 maja 1995 r., III CRN 22/95, OSNC 1995, nr 9, poz. 134.

Postanowienie SN z dnia 8 października 1998 r., II CKN 903/97, LEX nr 1216978.

Postanowienie SN z dnia 12 maja 2011 r., III CSK 54/10, LEX nr 1314553.

Postanowienie SN z dnia 8 grudnia 2016 r., III CZ 54/16, LEX nr 2186578.

Postanowienie SN z dnia 25 lipca 2019 r., III CZP 16/19, LEX nr 2719114.

Uchwała SN z dnia 14 grudnia 1982 r., III CZP 55/82, OSNPG 1983, nr 8–9, poz. 31.

Wyrok SA w Gdańsku z dnia 16 stycznia 2014 r., V ACa 761/13, Legalis nr 895303.

Wyrok SA w Poznaniu z dnia 1 kwietnia 2015 r., III AUa 951/14, Legalis nr 1245707.

Wyrok SA w Warszawie z dnia 31 stycznia 2018 r., I ACa 1706/16, Legalis nr 1760434.

Wyrok SN z dnia 20 sierpnia 2003 r., II UK 386/02, OSNP 2004, nr 12, poz. 213.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 29 listopada 2006 r., III SA/Wa 1066/06, LEX nr 328667.